

ילדים ובני נוער בסיכון בישראל: עובדות ומספרים יולי 2017

כל המידע נכון לשנת 2015, חוץ מן המקומות שמצויין בהם אחרת. המקורות מפורטים בסוף המסמך.

בישראל ישנם 2,768,000 ילדים בני 0-17 שהם 33% מכלל האוכלוסייה (1)

- ◆ 71% מהם יהודים (1,945,000 ילדים), 26% ערבים (715,000 ילדים) ו-3% (82,000 ילדים) מקבוצות מוצא אחרות. (1)
- ◆ 8% (210,000 ילדים) חיים במשפחות חד-הוריות. (2)
- ◆ לכ-9% (246,000 ילדים) יש מוגבלות פיזית, שכלית, נפשית או לקות למידה. (3)
- ◆ ב-17% ממשקי הבית שיש בהם ילדים עד גיל 17, יש ארבעה ילדים או יותר. ב-8% ממשקי הבית האלה יש חמישה ילדים או יותר. משפחות גדולות נפוצות בקרב משפחות חרדיות, ערביות ויוצאות אתיופיה. (4)
- ◆ 35% (913,000 ילדים) חיים במשקי בית שיש בהם ארבעה או חמישה ילדים. (5)
- ◆ 9% (247,000 ילדים) הם עולים חדשים או ילדים שנולדו בישראל להורים שעלו אחרי שנת 1990. (6)

ילדים ונוער במשפחות החיות מתחת לקו העוני

- ◆ 764,000 ילדים ובני נוער חיו בעוני אחרי תשלומי העברה ומסים. שיעור העוני – 30% – נמוך מזה שהיה בשנת 2009 (36%), אך גבוה מזה שהיה בשנת 1998 (22%). (7)
- ◆ שיעור העוני אחרי תשלומי העברה ומסים בקרב ילדים ערביים היה 66% ו-62% בקרב ילדים חרדיים. (7)

חינוך

תלמידים מתקשים ותלמידים נושרים

- ◆ **בתי ספר יסודיים וחסויבות ביניים:** בשנת 2013/14, ל-22% מתלמידי בתי הספר היסודיים היו קשיי למידה או קשיי התנהגות. אחוז זה מזנק ל-30% בקרב תלמידי חטיבות הביניים. (8)
- ◆ **בתי ספר על-יסודיים:** בשנת 2013/14, 16% מבני 15 דיווחו על תחושת ניתוק מבית ספר בלפחות שניים מן הממדים האלה: היעדרויות ואיחורים, תחושת ניכור מבית הספר והתייחסות שלילית ללמידה ותפיסה שהיא אינה תורמת ואינה משמעותית. (9)
- ◆ **נשירה:** בשנת 2014/15, 8.5% מבני ה-17 הפסיקו את לימודיהם בבית הספר. אחוז נשירה זה ירד מ-10.4% בשנת 2001/02. אחוז הנשירה בקרב תלמידים ערביים ירד אף יותר בשנים אלה, מ-24.4% בשנת 2001/02 ל-11.9% בשנת 2014/15. אחת ההשלכות של הירידה בשיעור הנשירה היא הישארותם בבתי הספר של תלמידים עם קשיי למידה וקשיי התנהגות, כך שיותר תלמידים זקוקים לתמיכה בתוך בתי הספר. (10)

זכאות לבגרות (11)

- ◆ בשנת 2014/15, 67% מכלל בוגרי 12 שנות לימוד קיבלו תעודת בגרות כללית:
 - 58% מבוגרי 12 שנות לימוד הערביים
 - 69% מבוגרי 12 שנות לימוד היהודיים (כולל חרדים)
 - 53% מבוגרי 12 שנות לימוד יוצאי אתיופיה
- ◆ 55% מכלל בוגרי 12 שנות לימוד קיבלו תעודת בגרות המקנה כניסה לאוניברסיטה.
 - 45% מבוגרי 12 שנות לימוד הערביים
 - 59% מבוגרי 12 שנות לימוד היהודיים (כולל חרדים)
 - 31% מבוגרי 12 שנות לימוד יוצאי אתיופיה

פערים משמעותיים בין תלמידים מרקע סוציו-אקונומי שונה

- בשנת 2014/15, 80% מן התלמידים היהודיים ביישובים מרקע סוציו-אקונומי גבוה (רמות 7-10) קיבלו תעודת בגרות כללית, זאת לעומת 34% מן התלמידים מיישובים מרקע סוציו-אקונומי נמוך (רמות 1-4). עבור קבלת תעודת בגרות המקנה כניסה לאוניברסיטה, השיעור הוא 72% לעומת 25%.⁽¹²⁾

ילדים ובני נוער בסיכון

- התכנית הלאומית לילדים ובני נוער בסיכון איתרה מעל 260,000 ילדים ובני נוער בסיכון ב-184 יישובים ברחבי ישראל.⁽¹³⁾
- התכנית הלאומית הגדירה ילדים ובני נוער "בסיכון" כמי שנמצאים בלפחות אחד מן המצבים שלהלן: חיים במצבים המסכנים אותם במשפחתם או בסביבתם, עוסקים בהתנהגויות סיכון, בעלי הישגים לימודיים נמוכים, בעלי בעיות רגשיות או חברתיות, נמצאים בסכנה לפגיעה פיזית (מאחרים או מפגיעה עצמית), או החשופים להתנהגויות מסכנות במשפחה או בסביבתה.
- כ-44,000 מקרים של התעללות בילדים או הזנחתם דווחו לשירותי הרווחה בשנת 2015. (מקרה בודד עשוי לכלול כמה ילדים).⁽¹⁴⁾
- בינואר 2016, 367,000 ילדים ובני נוער (עד גיל 17) היו רשומים במחלקות לשירותים חברתיים.⁽¹⁵⁾

צריכת אלכוהול וסמים

- בשנת 2014, 27% מן הבנים בכיתה י' דיווחו כי שתו 5 כוסות אלכוהול או יותר בתוך כמה שעות, לפחות פעם אחת בחודש האחרון. זאת לעומת 14% מן הבנות.⁽¹⁶⁾
- בשנת 2014, 12% מן הבנים ו-5% מן הבנות בכיתה י' דיווחו על שימוש בקנאביס לפחות פעם אחת. שיעורים אלה נמוכים מן הממוצע באירופה העומד על 15%. 6% מן הבנים דיווחו על שימוש באקסטזי לעיתים קרובות.⁽¹⁷⁾

אלימות ופשעה

- בשנת 2014, 10% מבני 12-16 היו מעורבים לעיתים קרובות במעשי אלימות בבית הספר (3 פעמים ויותר ב-12 החודשים האחרונים).⁽¹⁸⁾
- בשנת 2015, נפתחו 25,000 תיקים פליליים לבני נוער, ירידה של 21% משנת 2005.⁽¹⁹⁾

מקורות

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ("למ"ס"). השנתון הסטטיסטי לישראל 2016 (נתוני 2015), לוח 2.3.
- למ"ס. השנתון הסטטיסטי לישראל 2016 (נתוני 2015), לוח 5.13.
- ברלב, ל., קרן-אברהם, י., הבר, י., ואדמון-ריק, ג. עורכים. אנשים עם מוגבלות בישראל 2017. מכון מאיר-סג'וינט ברוקדייל ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים.
- למ"ס. השנתון הסטטיסטי לישראל 2016 (נתוני 2015), לוח 5.4.
- למ"ס. השנתון הסטטיסטי לישראל 2016 (נתוני 2015), לוח 5.5.
- המועצה לשלום הילד. השנתון הסטטיסטי - ילדים בישראל 2016, תרשים 2א.
- הביטוח הלאומי, דוח העוני 2015 (דצמבר 2016). הנתונים על העוני נלקחו מסקר משקי בית של הלמ"ס אשר לא כולל ילדים במוסדות, ילדים בקיבוצים שאינם מופרטים וילדים בדואים. לכן יש אי-התאמה בין מספר הילדים בישראל שעליו דווח במקור 1. לבין שיעור הילדים העניים המדווח כאן.
- בן רבי, ד., ברוך-קוברסקי, ר., קונסטנטינוב, ו., רותם, ר., ונבות, מ. 2014. מיפוי דרכי הפעולה של בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים לקידום התלמידים המתקשים: מחקר חוזר (תשע"ב-2012). מכון מאיר-סג'וינט ברוקדייל.
- בן רבי, ד., ברוך-קוברסקי, ר., נבות, מ., קונסטנטינוב, ו. 2014. הנשירה הסמויה בישראל: בחינה מחודשת של ניתוק בקרב תלמידי בתי ספר. מכון מאיר-סג'וינט ברוקדייל.
- למ"ס. השנתון הסטטיסטי לישראל (הנתונים על שנת 2000/01 לקוחים משנתון 2003, לוח 8.7; הנתונים על שנת 2014/15 לקוחים משנתון 2016, לוח 8.22).
- עיבוד מיוחד של מכון ברוקדייל של נתוני הבגרויות של משרד החינוך, 2014/15.
- למ"ס. השנתון הסטטיסטי לישראל 2016 (נתוני 2015), לוח 8.26.
- התכנית הלאומית לילדים ובני נוער בסיכון (דצמבר 2016).

14. המועצה לשלום הילד. ילדים בישראל 2016, לוח 14.6.
15. המועצה לשלום הילד. ילדים בישראל 2016, לוח 14.1.
16. נוער בישראל - בריאות, רווחה נפשית וחברתית ודפוסי התנהגויות סיכון בקרב בני נוער בישראל 2014. הראל פיש, י., וול, ס., שטיינמץ, נ., לובל, ש., רייז, י., טסלר, ר., חביב, ג'. (2016), פרק 10.2.
17. נוער בישראל, פרק 10.3.
18. נוער בישראל, פרק 11.
19. המועצה לשלום הילד. ילדים בישראל 2016, לוח 12.2.

מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל הוא המכון המוביל בישראל למחקר חברתי יישומי על מדיניות ושירותים חברתיים, והוא משרת את ישראל, את העולם היהודי ואת הקהילה הבין-לאומית. המכון הוא שותפות עצמאית ללא כוונת רווח בין ארגון הג'וינט, ממשלת ישראל וקרן דוד ואינז מאיירס. כדי ללמוד עוד על המכון, בקרו ב- www.jdc.org.il/Brookdale וב- www.facebook.com/MJBInstitute.